



Rijkswaterstaat  
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

# Nota van Antwoord

Behorende bij het Startdocument Planuitwerking Afsluitdijk

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.





Rijkswaterstaat  
*Ministerie van Infrastructuur en Milieu*

## Nota van Antwoord

Behorende bij het Startdocument Planuitwerking Afsluitdijk

Datum 10 december 2013  
Status Definitief 5.0



## Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat Midden-Nederland
Informatie	afsluitdijk@rws.nl
Telefoon	(0320) 297 011
Uitgevoerd door	Witteveen+Bos in opdracht van project Afsluitdijk
Datum	10 december 2013
Status	Definitief
Versienummer	5.0



## Inhoud

<b>1</b>	<b>Zienswijzen en advies over het startdocument Planuitwerking Afsluitdijk — 7</b>
1.1	Het project Afsluitdijk — 7
1.2	Procedure en besluitvorming — 8
1.3	Nieuwe ontwikkeling na publicatie van het Startdocument — 9
<b>2</b>	<b>Adviezen — 11</b>
2.1	Advies Commissie voor de m.e.r. — 11
2.2	Advies Kwaliteitsteam Afsluitdijk — 13
2.3	Advies Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) — 14
<b>3</b>	<b>Zienswijzen — 15</b>
3.1	Schutsluis Kornwerderzand/Lorentzsluizen — 15
3.2	Alternatief plan, ingenieursbureau Boorsma b.v. — 16
3.3	Stichting Tidal Testing Centre — 17
3.4	Stichting Kornwerderzand Kazemattenmuseum — 17
3.5	Dorpsbelang Kornwerderzand — 18
3.6	De heer W. Draisma — 19
3.7	Vissersvereniging 'Ons Belang' — 19
3.8	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier — 20
3.9	Stichting het Blauwe Hart — 21
3.10	Erfgoed Heemschut — 22
3.11	Windpark Fryslân — 23
3.12	Wetterskip Fryslân — 23
3.13	De heer de Boer — 24
3.14	De heer W.A. de Herder — 24
<b>Bijlage A</b>	<b>Lijst van zienswijzen — 27</b>



## 1 Zienswijzen en advies over het startdocument Planuitwerking Afsluitdijk

*Dit document bevat het antwoord van de Minister van Infrastructuur en Milieu op de zienswijzen en adviezen die ontvangen zijn in reactie op het Startdocument planuitwerking Afsluitdijk. Dit eerste hoofdstuk geeft een toelichting op het project Afsluitdijk en de procedures die voor het project gevolgd worden.*

### 1.1 Het project Afsluitdijk

Bij de 2e landelijke toetsing van de primaire waterkeringen in 2006 is gebleken dat de Afsluitdijk niet meer voldoet aan de wettelijke eisen voor waterveiligheid. Daarnaast is vergroting van de waterafvoercapaciteit nodig in verband met de stijging van de zeespiegel en hogere piekafvoeren. Het project Afsluitdijk garandeert tot tenminste 2050 de veiligheidseis van 1:10.000 per jaar (dit is de 1e stap van de aanpak tot 2100) en handhaving van de huidige peildynamiek op het IJsselmeer.

In de planuitwerking Afsluitdijk zijn twee opgaven leidend:

- **Waterveiligheid.** Het doel is dat de Afsluitdijk als primaire waterkering voldoet aan de 1:10.000-eis. De voorkeursbeslissing waterveiligheid (2011) geeft aan hoe dit bereikt moet worden. Het dijklichaam wordt versterkt volgens het principe van de overslagbestendige dijk, met behoud van een groene (vegetatie) uitstraling. Daarnaast worden er maatregelen genomen om de huidige sluiscomplexen te versterken zodat ze tot ten minste 2050 voldoen aan de 1:10.000-eis.
- **Waterafvoer.** Het doel is de huidige peildynamiek in het IJsselmeer tot ten minste 2050 te handhaven, ondanks de stijgende zeespiegel en hogere piekafvoeren vanuit het achterland. In de voorkeursbeslissing waterafvoer (2012) is gekozen voor de benadering 'spuien als het kan, pompen als het moet'. Spuien blijft de aangewezen methode om grote hoeveelheden water relatief snel te kunnen afvoeren. Vooral in pieksituaties is het echter cruciaal daarnaast te beschikken over pompen die inzetbaar zijn wanneer spuien tijdelijk niet mogelijk is. De voorkeursbeslissing voor waterafvoer houdt in dat de benodigde pompen worden aangebracht in het spuisluiscomplex bij Den Oever.

Naast waterveiligheid en waterafvoer zijn regionale ambities benoemd. Het gaat daarbij om plannen en projecten op het gebied van natuur, duurzaamheid en recreatie & toerisme. De regionale ambities behoeven uitwerking, besluitvorming en financiering. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de provincies Noord-Holland en Fryslân en de gemeenten Hollands Kroon, Súdwest-Fryslân en Harlingen, al dan niet in samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

In de Bestuursovereenkomst Toekomst Afsluitdijk (december 2011) hebben het Rijk en de genoemde regionale partners afgesproken dat ze in de planuitwerking samen optrekken: ze spannen zich er gezamenlijk voor in de maatregelen voor waterveiligheid en waterafvoer te koppelen aan regionale ambities indien zo'n koppeling mogelijk is en toegevoegde waarde heeft. In de planuitwerking worden de kansen voor koppeling geïdentificeerd. En bij eventuele tussentijdse beslissingen wordt meegewogen of deze nadelig zouden kunnen uitwerken op de haalbaarheid van de regionale ambities. Waterveiligheid en waterafvoer zijn weliswaar leidend in de planuitwerking, maar de inzet is om ervoor te zorgen dat maatregelen voor



waterveiligheid en waterafvoer geen belemmeringen opwerpen voor de regionale ambities en om 'slim werk met werk te maken'.

## **1.2 Procedure en besluitvorming**

### **Voorkeursbeslissingen**

In 2011 is met de Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk de voorkeursbeslissing vastgesteld voor de waterveiligheid. Deze betreft maatregelen om de dijk en kunstwerken op orde te brengen en biedt ruimte aan de ontwikkeling van regionale ambities op het gebied van duurzaamheid, natuur, recreatie en toerisme. Tegelijkertijd hebben Rijk en decentrale overheden in een bestuursovereenkomst afspraken gemaakt over de samenwerking bij de realisatie van de regionale ambities. In augustus 2012 is de voorkeursbeslissing genomen voor het vergroten van de afvoercapaciteit. Beide besluiten worden in één project uitgewerkt en zijn als één project benoemd in het MIRT-projectenboek 2014.

### **Startdocument Rijksinpassingsplan en milieueffectrapportage**

De uitwerking van de voorkeursbesluiten wordt opgenomen in een Rijksinpassingsplan. Dat is vergelijkbaar met een bestemmingsplan, maar dan opgesteld door het Rijk. Voor het Rijksinpassingsplan wordt een m.e.r.-procedure doorlopen. De minister van Infrastructuur en Milieu is het bevoegd gezag voor het Rijksinpassingsplan en de m.e.r. De minister van IenM heeft op 26 augustus 2013 formeel bekend gemaakt deze m.e.r.-procedure te starten. Daarbij heeft de minister ook het Startdocument planuitwerking gepubliceerd en dit document tot 23 september 2013 ter inzage gelegd.

Gedurende deze vier weken heeft een ieder de gelegenheid gehad om zienswijzen in te dienen, bijvoorbeeld over het voorstel dat in het Startdocument is gepresenteerd voor de inhoud en aanpak van de planuitwerking. De betrokken bestuursorganen zoals provincies, gemeenten en waterschappen is gevraagd om hun reactie op het Startdocument te geven. Bovendien is aan drie instanties om advies gevraagd, namelijk aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (Cm.e.r), de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en het Kwaliteitsteam Afsluitdijk. Het Kwaliteitsteam is ingesteld door de Bestuurlijke Stuurgroep Afsluitdijk en bestaat uit zes onafhankelijke deskundigen. Het team heeft als taak de Bestuurlijke Stuurgroep Afsluitdijk gevraagd en ongevraagd te adviseren over aspecten van ruimtelijke kwaliteit bij maatregelen aan of nabij de Afsluitdijk.

### **Binnengekomen zienswijzen en adviezen**

Op het Startdocument zijn binnen de gestelde termijn in totaal 19 zienswijzen binnengekomen. Van deze zienswijzen zijn er zeven afkomstig van overheden (provincies, gemeenten, waterschappen), vier van belangenorganisaties en acht van particulieren/bedrijven. Alle ingestuurde reacties zijn in deze nota opgenomen bij de zienswijzen. Daarnaast is advies ontvangen van de Commissie voor de milieueffectrapportage (Cm.e.r), de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en het Kwaliteitsteam Afsluitdijk.

De zienswijzen en adviezen zijn in de volgende hoofdstukken van deze nota samengevat en beantwoord.

### **Opbouw Nota van Antwoord**

In deze Nota van antwoord is eerst ingegaan op de adviezen van de Cm.e.r., RCE en het Kwaliteitsteam Afsluitdijk. Daarna wordt ingegaan op elke zienswijze afzonderlijk. Voor de grotendeels overeenkomstige zienswijzen met betrekking tot de schutsluis bij Kornwerderzand heeft een bundeling plaatsgevonden.

### **Wat wordt er met de zienswijzen en adviezen gedaan?**

In deze Nota van antwoord staat voor elke zienswijze en advies het standpunt van de minister van IenM en is aangegeven op welke wijze de minister van IenM de adviezen en zienswijzen betreft bij de planuitwerking.

Het Startdocument zelf wordt niet aangepast. De doorwerking van de adviezen en zienswijzen vindt direct plaats in de planuitwerking en komt tot uiting in het op te stellen milieueffectrapport en bij de bestuurlijke afweging die ten grondslag ligt aan het Rijksinpassingsplan.

## **1.3 Nieuwe ontwikkeling na publicatie van het Startdocument**

Na publicatie is nieuwe informatie verkregen over de kwaliteit van de buitenbekleding van de Afsluitdijk, die bestaat uit handgezette basaltblokken.

Nieuwe toetsresultaten van de Afsluitdijk wijzen uit dat 98 % van de bekleding op het buitentalud van de dijk –in tegenstelling tot wat tot op heden werd verondersteld- niet tot 2050 voldoet aan de eisen voor waterveiligheid. Dit betekent dat in alle gevallen en alle varianten rekening moet worden gehouden met een volledige aanpassing op het buitentalud.



## 2 Adviezen

Rijkswaterstaat heeft aan drie instanties advies gevraagd, namelijk aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie voor de m.e.r.), de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en het Kwaliteitsteam Afsluitdijk.

### 2.1 Advies Commissie voor de m.e.r.

#### **Samenvatting advies**

De Commissie voor de m.e.r. beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een onderbouwing van de projectdoelstellingen voor waterveiligheid en waterafvoer, ook gebaseerd op een visie op de lange termijn, waarbij expliciet rekening wordt gehouden met te nemen beslissingen in het kader van het Deltaprogramma;
- een beschrijving en onderbouwing van de bandbreedte in oplossingsruimte en de stapsgewijze 'trechtering' van alternatieven. Maak zichtbaar welke rol het Masterplan Beeldkwaliteit speelt in de drie fasen van planontwikkeling;
- de gevolgen voor de natuur, waaronder een Passende beoordeling die inzicht geeft in de positieve en negatieve, alsmede tijdelijke en permanente gevolgen voor habitattypen en soorten in de Natura 2000-gebieden Waddenzee en IJsselmeer;
- een complete en concrete beschrijving van de 'regionale ambities' en de ambities voor ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. De beschrijving dient een analyse te bevatten van positieve effecten (kansen voor meekoppeling) en negatieve effecten (beperking van de mogelijkheden voor realisatie van de ambities).

In het advies wordt vervolgens op de details ingegaan.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Het advies van de Cm.e.r. is waardevol voor het project, omdat hiermee de inhoud van het MER zo goed mogelijk kan voorzien in de informatie die nodig is voor de besluitvorming. Op enkele thema's of ontwikkelingen wordt een aanvulling gevraagd op de uitwerking die in het Startdocument is aangegeven voor het op te stellen milieueffectrapport. De adviezen zullen worden benut bij het opstellen van het Milieueffectrapport. Daarbij worden de volgende nuancerings aangebracht

#### **Gevolgen Deltaprogramma en normeringen**

Het project Afsluitdijk houdt rekening met de beleidsruimte die in het kader van het Deltaprogramma wordt verkend. Een gevoeligheidsanalyse zal worden uitgevoerd ten aanzien van de mogelijke keuzen in het Deltaprogramma over normering en waterhuishoudkundige inrichting van het IJsselmeergebied. Hierbij wordt inzichtelijk gemaakt welke bandbreedte aan oplossingen kan worden gezien als 'geen-spijt-oplossingen'. Daarbij wordt – anders dan in paragraaf 3.2, eerste bullet, van het advies – niet op voorhand aangenomen dat een nieuwe normering voor waterveiligheid belangrijke consequenties voor nut en noodzaak van de veiligheidsmaatregelen heeft. Dit sluit aan bij formulering die de Cm.e.r. hanteert in paragraaf 2.2.

### **Ambities**

Ten aanzien van de gevraagde complete en concrete beschrijving van de regionale ambities, waar de Commissie om vraagt, zal in het op te stellen MER rekenschap gegeven worden van de verschillen in de mate van uitwerking van de ambities. De manier waarop de regionale ambities worden meegenomen is beschreven in paragraaf 5.3 (p. 86) van het Startdocument. Het realiseren van de waterveiligheidsopgave en de waterafvoeropgave staat niet op zichzelf, maar wordt uitgevoerd in samenhang met de regionale ambities, zoals vastgelegd in de Bestuursafspraken Toekomst Afsluitdijk, 23 december 2011. Hierin is vastgelegd dat rijk en regio samenwerken, waarbij het rijk verantwoordelijk is voor de waterveiligheid en waterafvoeropgave, terwijl de regionale partijen het voortouw nemen bij de ambities.

In de verschillende fasen van de planuitwerking wordt bekeken in hoeverre er synergie is tussen de variant(-en) en de ambities van de regio zoals (beschreven in het Uitvoeringsplan De Nieuwe Afsluitdijk 2013-2016). Dat kan variëren van het niet onmogelijk maken van ambities, via het faciliteren van de ambities, tot gezamenlijk uitvoeren van de ambities. Op dit moment is het zo dat de regionale ambities nog niet op een zodanig niveau zijn uitgewerkt dat deze concreet kunnen worden meegenomen in de planuitwerking en in het in 2014 op te stellen MER. Begin 2014 zal daar naar verwachting duidelijkheid over zijn.

De ambities voor ruimtelijke kwaliteit worden beschreven in het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit dat samen met de regio is uitgewerkt. De varianten en de oplossingsruimte in het milieueffectrapport worden getoetst aan de criteria in het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit. Het technische ontwerp zal zoveel mogelijk uitgaan van de aanpak duurzaam GWW <sup>1</sup>.

### **Waterafvoer**

Met instemming kan worden vastgesteld dat de Commissie de effectbeoordeling voor de waterafvoer (paragraaf 2.1. van het advies) voor het overgrote deel navolgbaar en afdoende acht voor de onderbouwing van de voorkeursbeslissing. Dit geldt niet voor de effecten voor natuur. De navolgbaarheid en onderbouwing van de effectscores zal derhalve worden aangepast in het op te stellen Milieueffectrapport.

### **Ruimtelijke kwaliteit versus landschap en cultuurhistorie**

De Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk geeft het streven aan naar behoud en versterking van de bestaande ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit is in deze planstudie opgevat als een integraal thema, dat niet alleen ingaat op de beleving van/op de Afsluitdijk, maar ook op gebruiksfuncties en toekomstwaarde. Het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit is hiervoor leidend en geeft richting aan de variantontwikkeling. In het Milieueffectrapport wordt aan de criteria van het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit getoetst.

In deze planstudie wordt rekening gehouden met landschap en cultuurhistorie (inclusief archeologie) en worden deze aspecten als een apart MER-thema uitgewerkt, net zoals het MER-thema gebruiksfuncties. Het thema landschap en cultuurhistorie wordt uitgewerkt naar de methode Handreiking cultuurhistorie in m.e.r. en MKBA (RCE, 2009). De effecten op ruimtelijk-visuele kenmerken worden meegenomen in de planuitwerking.

<sup>1</sup> Kern van de aanpak Duurzaam GWW is het meewegen van duurzaamheidsaspecten vanaf een vroege planfase, met een focus op de hele levenscyclus van het project.

## 2.2 Advies Kwaliteitsteam Afsluitdijk

### Samenvatting advies

Het Kwaliteitsteam Afsluitdijk geeft aan zowel gedurende de planuitwerking, als ook bij de voorbereiding van de aanbesteding en de uitvoering, advies te geven aan het project planuitwerking Afsluitdijk. Het advies van het Kwaliteitsteam heeft daarom betrekking op meer dan alleen het Startdocument.

Zo geeft het Kwaliteitsteam kansen aan waaraan tijdens de planuitwerking en later kan worden getoetst:

- een monument van innovatie;
- een samenhangende compositie;
- een duurzame constructie;
- een majeur ecologische opgave;
- een toeristisch-recreatieve kans.

Het Kwaliteitsteam geeft vervolgens zijn complimenten op het Startdocument. Aanvullend heeft het Kwaliteitsteam de volgende opmerkingen op het Startdocument:

- de landschappelijke aspecten zijn in het Startdocument minimaal ingestoken en worden samen met ruimtelijke kwaliteit door elkaar gebruikt. Tevens mist het Kwaliteitsteam een overzicht van de ruimtelijke en landschappelijke kernkwaliteiten van de dijk. Een cultuurhistorische verkenning is hier gewenst;
- het Kwaliteitsteam vraagt zich af hoe voldoende flexibiliteit is ingebouwd in het proces om eventueel ambities van de regio tijdens de planuitwerking mee te nemen. Aanvullend geeft het Kwaliteitsteam aan, dat ligging en ruimtelijk ontwerp een belangrijk aandachtspunt zijn, voor de ambitie vismigratierivier;
- tot slot geeft het Kwaliteitsteam aan de onderbouwing van de 'groene uitstraling' te missen in het Startdocument.

### Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu

Zoals het Kwaliteitsteam zelf opmerkt, is het eerste deel van het advies breder dan alleen gericht op het Startdocument. Waar mogelijk worden de kansen binnen de planuitwerking meegenomen.

Met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit en landschap, wordt in de planuitwerking ruimtelijke kwaliteit als een integraal thema opgepakt, waar landschap en cultuurhistorie (en gebruiksfuncties) onderliggende thema's zijn in de planuitwerking. In de komende fase van de planuitwerking wordt hier specifiek aandacht aan besteed. De cultuurhistorische waarden zijn inmiddels geïnventariseerd en beschreven in het Witteveen+Bos rapport 'Beschrijving landschap en cultuurhistorie, Afsluitdijk' van 15 maart 2013. Dit rapport kan desgewenst opgevraagd worden bij Rijkswaterstaat. Daarnaast wordt in het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit ingegaan op de bestaande waarden en de veranderingen sinds 1932.

Het advies ondersteunt, zoals vermeld in het Startdocument, het belang van een nauwe samenwerking tussen Rijk en regio. Regelmatige afstemming van de voortgang en raakvlakken tussen de werkzaamheden van Rijk en regio is en blijft van belang. De regionale ambities voor de korte termijn zijn inmiddels beschreven in het Uitvoeringsplan De Nieuwe Afsluitdijk 2013-2015. Op welke wijze synergie geborgd is staat ook beschreven bij het antwoord op het advies van de Commissie voor de m.e.r.

De groene (vegetatie) uitstraling van de Afsluitdijk, is onderdeel van de voorkeursbeslissing, zoals vastgelegd in de Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk. De bestuurlijke beslissing deze groene uitstraling te handhaven berust op de wens de huidige beleving van de Afsluitdijk te behouden. Dit is vastgelegd in de bestuursovereenkomst Toekomst Afsluitdijk, evenals een verkenning naar fietspad(en) met zicht naar beide zijden van de dijk.

## **2.3 Advies Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)**

### **Samenvatting advies**

Het RCE geeft aan dat het cultureel erfgoed op een goede manier verankerd zit in het Startdocument, maar heeft nog één aanvulling. Volgens het RCE, zijn Rijksmonumenten niet alleen uitwendig beschermd, maar kan ook het interieur en/of aanwezige installaties in het Rijksmonument onder de bescherming van de Monumentenwet vallen. Het RCE raadt daarom aan, mogelijke aanpassingen op inwendige bouwhistorische waarden vast te stellen.

### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

De opmerking van het RCE wordt stapsgewijs bij de planuitwerking betrokken. Bij de monumentaanwijzingen van de Stevinsluizen en de Lorentzsluizen is het interieur niet uitgesproken vermeld. Derhalve zullen bij de planuitwerking eerst de inwendige waarden in kaart worden gebracht. Vervolgens zal, in overleg met de RCE, de betekenis voor de variantontwikkeling en de effectbeoordeling nader worden verkend.

## 3 Zienswijzen

*In onderstaande paragrafen is telkens het nummer van de zienswijze opgenomen, een samenvatting en het antwoord van het bevoegd gezag. In Bijlage A is een overzicht gegeven welke zienswijze in welke paragraaf is beantwoord.*

### 3.1 Schutsluis Kornwerderzand/Lorentzsluizen

#### Registratienummers zienswijzen

1, 2, 3, 4, 5, 18.

#### Samenvatting zienswijzen

De afmetingen van de huidige Lorentzsluizen vormen een beperking voor de scheepvaartroutes naar en van Oost-Nederland. De IJsselmeerregio (provincies Fryslân, Drenthe, Overijssel en de gemeenten Súdwest-Fryslân, Lemsterland, Urk, Lelystad, Kampen, Zwolle en Meppel) hebben de kosten en baten voor vergroting van de sluis onderzocht. Uit de positieve kosten-batenanalyse (concept) blijkt dat de scheepswerven rond het IJsselmeer een belangrijke bijdrage leveren aan de baten. De regio vraagt oplossingen te vermijden die het vergroten van de sluis onmogelijk maken of anderszins tot een desinvestering leiden ('geen spijt'-maatregelen) en de mogelijkheid te bieden plannen van de IJsselmeerregio later in 2013 in het proces te laten invoegen.

Een deel van de zienswijzen vraagt rekening te houden met het verdiepen van de vaargeulen en het verlagen van de drempel van de Lorentzsluizen bij Kornwerderzand om de toekomstige bereikbaarheid van het IJsselmeer voor de kustvaart mogelijk te maken (met een diepte van 5,5 m) en vraagt de 'corridors voor de scheepvaart' en de ambitie het IJsselmeer, Ketelmeer en IJssel op te nemen in het Trans Europese Netwerk Vaarwegen (TEN).

Enkele zienswijzen gaan specifiek in op het op te stellen Milieueffectrapport en vragen hierin het economische belang van de havenplaatsen langs het IJsselmeer mee te nemen die afhankelijk zijn van de doorvaarmogelijkheden van schepen in de Afsluitdijk. Concreet om de gevolgen en effecten voor het toekomstige vervoer en bereikbaarheid over water in het startdocument en in de milieueffectrapportage mee te nemen.

#### Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu

De provincies Fryslân, Overijssel en Drenthe en de gemeenten Súdwest Fryslân, Lemsterland, Urk, Kampen, Zwolle en Meppel hebben een kostenbatenanalyse (KBA) laten opstellen naar de effecten van een grotere sluis bij Kornwerderzand. Uit het onderzoek blijkt dat een grotere sluis per saldo meer baten dan kosten heeft. De opdrachtgevers van het onderzoek hebben op basis van dit onderzoek een voorkeur voor een variant met een dubbele keersluis met nieuwe bruggen. Deze variant kost naar schatting van de regio € 45 miljoen (incl. btw) aan meerkosten.

In het Bestuurlijk Overleg MIRT van 6 november zijn tussen Rijk en regio de volgende afspraken gemaakt over de gewenste samenwerking bij de planuitwerking van deze extra variant:



- Rijk en regio zijn van mening dat de mogelijkheden voor een aanpassing van de sluis een belangrijk aandachtspunt zijn bij de planuitwerking van het project Afsluitdijk. Het Rijk zal dit belang meenemen in de afweging van de varianten voor de aanpassing van de sluis Kornwerderzand in het project Afsluitdijk.
- De variantenafweging vindt in het komende jaar plaats. Daar is de regio bij betrokken.
- Rijkswaterstaat zal (op korte termijn) samen met de regio bekijken of en hoe een door de regio gewenste oplossing mogelijk is.
- RWS is bereid de voorkeursvariant van de regio door een ingenieursbureau te laten uitwerken parallel aan de planuitwerking die nu loopt.
- De kosten voor deze uitwerking worden door de regio betaald.
- De meerkosten t.o.v. de voorkeursvariant van het Rijk (keersluis Kornwerderzand) worden geregeld door de regio.
- Het Rijk is verantwoordelijk voor de financiering van de kosten voor de waterveiligheid. De regio draagt zorg voor de financiering van de extra plan- en realisatiekosten die optreden bij de regiovariant.
- Rijk en regio maken op korte termijn een nadere afspraak over de uiterste datum waarop de regio de financiering van de extra realisatiekosten zal hebben geregeld. Uitgangspunt is dat de planning niet negatief wordt beïnvloed. Voorkomen moet worden dat het project Afsluitdijk vertraging oploopt.

### **3.2 Alternatief plan, ingenieursbureau Boorsma b.v.**

#### **Registratienummer zienswijze**

6.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker gaat, op basis van eigen onderzoek, uit van een andere veiligheidsnorm en andere klimaatscenario's dan aangenomen in het Startdocument. Bovendien geeft de inspreker aan dat de huidige Afsluitdijk zijn robuustheid al heeft bewezen. Op basis hiervan betoogt hij dat de hoogte van de dijk nog voldoende is en dat het dwarsprofiel niet hoeft te worden aangepast. Bovendien wijst hij het plaatsen van pompen in het complex van Den Oever af. Op onderdelen voldoen de plannen wel, namelijk bij het aanpassen van havendammen en het renoveren van de kunstwerken. Voor de waterafvoer heeft de inspreker voorkeur voor extra spui-middelen, het verhogen van het IJsselmeerpeil moet nog niet worden afgewezen. De inspreker geeft aan dat waterbouwkundige belangen voorop moeten staan, en ander beleid, onder andere op het gebied van natuur, ondergeschikt is.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

De inspreker reageert grotendeels op beslissingen die al zijn vastgelegd in nationale wetten en beleid. Voor de Afsluitdijk gelden de veiligheidsnormen voor primaire waterkeringen, zoals vermeld in artikel 2.2 van de Waterwet. Aan deze veiligheidsnormen dient de beheerder, in dit geval het Rijk, zich te houden. De klimaatscenario's zijn beschreven in het Nationaal Waterplan. De planuitwerking is gebaseerd op de voorkeursbeslissingen zoals die zijn vastgelegd in het MIRT-projectenboek, namelijk een overslagbestendige dijk met een groene (vegetatie)uitstraling en het inbouwen van pompen in Den Oever. Deze beslissingen zijn uitgangspunten voor het project Afsluitdijk.

Enkele onderdelen uit de zienswijze worden in de planuitwerking meegenomen, namelijk een variant voor de dijkverbetering die zoveel mogelijk uitgaat van behoud van bestaande geometrie, dus zonder kruinverhoging en aanpassingen aan het dwarsprofiel. Voor de waterafvoer zijn de door de inspreker aangegeven oplossingen

geen onderdeel meer van het onderzoek. Hier is in hoofdstuk 2 van bijlage A van het Startdocument nader op ingegaan. In het Startdocument wordt tevens aangegeven dat vanwege de onzekerheid in de ontwikkelingen van het klimaat een gevoeligheidsanalyse wordt uitgevoerd. Het waterbouwkundige belang wordt, net als overige geïdentificeerde belangen, in de planuitwerking meegenomen.

### **3.3 Stichting Tidal Testing Centre**

#### **Registratienummer zienswijze**

7.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker wil haar activiteiten, het testen van schaalmodellen en configuraties van vrije-stroomturbines, ook na de renovatie van de spuisluizen en de plaatsing van pompen kunnen voortzetten. Deze activiteiten zijn tot de renovatie voor twee bepaalde spuikokers vergund. De inspreker verzoekt deze spuikokers vrij te houden voor het toegepast wetenschappelijk onderzoek en de testactiviteiten. Dit is enerzijds van belang voor de technologische ontwikkeling en biedt anderzijds een basis voor kennisintensieve economische ontwikkeling in de regio.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

In het Innovatiecontract Deltatechnologie<sup>2</sup> is onder meer de ambitie opgenomen om slimme dijken te realiseren. Ook voor de Afsluitdijk worden de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking positief tegemoet getreden. Recentelijk is bij Breezanddijk een proef met het opwekken van blue energy gestart. In de samenwerking en taakverdeling tussen Rijk en regio ligt het initiatief voor dergelijke experimenten bij de regio. Het verzoek van het TTC maakt hier onderdeel van uit.

Bij de planuitwerking staat de primaire functie van waterveiligheid en waterafvoer voorop. Binnen de afspraken en randvoorwaarden die de waterafvoer en waterveiligheid stellen zal in overleg met de regio de mogelijkheden voor vrijhouden van de spuikokers voor het TTC worden bezien.

### **3.4 Stichting Kornwerderzand Kazemattenmuseum**

#### **Registratienummer zienswijze**

8.

#### **Samenvatting zienswijze**

De stichting Kornwerderzand Kazemattenmuseum acht de variant waarin een nieuwe keersluis wordt gebouwd aan de Waddenzeezijde de enige acceptabele oplossing. Op deze manier worden de schootsvelden van de kazematten niet belemmerd door verhoging of aanpassingen, blijft het hele complex intact (mede in het licht van de toekomstvisie ook de stelling aan de Waddenzeezijde te beheren) en blijft de authenticiteit van het Rijksmonument stelling Kornwerderzand behouden. Ook vraagt het museum om de toegankelijkheid in het totale complex te verbeteren. Het museum is door de laatste brugvernieuwing slecht toegankelijk.

Daarnaast verwacht het museum dat de planuitwerking Afsluitdijk synergie kan behalen uit de te verwachten plannen voor sluisverbreding, promoten toerisme in regio, vismigratie en educatieve dagattracties op de Afsluitdijk. De stichting is ervan overtuigd, dat er door constructief samen te werken, er voor alle partijen voordelen zijn te behalen.

<sup>2</sup> Persbericht ministerie Infrastructuur en Milieu, 8 oktober 2013.

### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Mede om de belangen van de Stichting Kornwerderzand Kazemattenmuseum op een goede wijze in de besluitvorming te kunnen betrekken omvat de oplossingsruimte, zoals die in het Startdocument is opgenomen, ook de mogelijkheid om de keersluis aan de Waddenzeezijde aan te brengen. Deze ruime oplossingsruimte maakt het mogelijk alle voor- en nadelen goed op een rij te zetten en op basis daarvan tot een besluit te komen. Zover is het thans nog niet. De effecten, kosten, haalbaarheid, draagvlak en andere aspecten, zoals in het beoordelingskader in het Startdocument zijn opgenomen moeten nog worden bepaald.

De zienswijze van de Stichting loopt vooruit op de afweging. Het standpunt helpt wel om de juiste aspecten te onderzoeken en straks in de bestuurlijke afweging het belang van de Stichting volwaardig mee te kunnen wegen.

Graag wordt het gesprek met de Stichting Kazemattenmuseum Kornwerderzand voortgezet, zoals dat in de diverse stakeholdersbijeenkomsten op constructieve wijze met de Stichting wordt gevoerd.

## **3.5 Dorpsbelang Kornwerderzand**

### **Registratienummer zienswijze**

9.

### **Samenvatting zienswijze**

Kornwerderzand heeft de status Beschermd Dorpsgezicht en heeft, tezamen met het Kazemattenmuseum, een grote culturele waarde. Vrijheid van uitzicht over de gehele horizon en contact met water en scheepvaart is voor de bewoners van grote waarde. Een verhoging van de voorhavendijk blokkeert het uitzicht vanuit de huizen op voorhavens en horizon en raakt direct de hoofdreden om hier te wonen. De huizen zullen onverkoopbaar zijn. Een variant met deze maatregel heeft geen draagvlak.

De inspreker geeft aan dat alleen een variant met een keersluis ten noorden van de brug bespreekbaar is en draagvlak heeft, omdat hiermee verschillende voordelen zijn te behalen, zoals maximale veiligheid, behoud van de bruggen bij stormvloed, meer mogelijkheden voor het gehele complex Kornwerderzand en de cultuurhistorische waarden, plannen van de gemeente en het samenwerkingsverband De Nieuwe Afsluitdijk, en de renovatie en een mogelijke toekomstige verbreding van de schutsluizen.

De inspreker onderschrijft mede de zienswijze van de Stichting Kornwerderzand Kazemattenmuseum.

### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Mede om de belangen van de Dorpsbelang Kornwerderzand op een goede wijze in de besluitvorming te kunnen betrekken omvat de oplossingsruimte, zoals die in het Startdocument is opgenomen, ook de mogelijkheid om de keersluis aan de Waddenzeezijde aan te brengen. Deze ruime oplossingsruimte maakt het mogelijk alle voor- en nadelen goed op een rij te zetten en op basis daarvan tot een besluit te komen. Zover is het thans nog niet. De effecten, kosten, haalbaarheid, draagvlak en andere aspecten, zoals in het beoordelingskader in het Startdocument zijn opgenomen moeten nog worden bepaald.

De zienswijze van het Dorpsbelang loopt vooruit op de afweging. Het standpunt helpt wel om de juiste aspecten te onderzoeken en straks in de bestuurlijke afweging het belang van de Stichting volwaardig mee te kunnen wegen.

Graag wordt het gesprek met Dorpsbelang Kornwerderzand voortgezet, zoals dat in de diverse stakeholdersbijeenkomsten op constructieve wijze met het Dorpsbelang wordt gevoerd.

Voor de reactie op de zienswijze van de Stichting Kornwerderzand Kazemattenmuseum, zie ook bij zienswijze 8.

### **3.6 De heer W. Draisma**

#### **Registratienummer zienswijze**

10.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker vindt het jammer dat het Startdocument niet in zijn eigen woonplaats ter inzage was gelegd en geeft daarom aan het Startdocument niet gelezen te hebben. Wel wil hij graag een aantal tips meegeven voor de planuitwerking, zoals voor het verbeteren van de verkeerssituatie op de Afsluitdijk en recreatieve en toeristische voorzieningen, verbreding van de schutsluis tot de breedte van de breedste doorvaart onder de brug en het omdraaien van het standbeeld van ir. Lely. Bovendien vraagt de inspreker aandacht voor eventuele stoffelijke resten die gevonden worden langs de dijk en verzoekt hij geen zonnepanelen te plaatsen op het zuidelijke talud, aangezien deze de automobilisten kunnen verblinden.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Het is te betreuren dat de inspreker het Startdocument niet heeft kunnen inzien. Het Startdocument was op diverse wijzen digitaal in te zien. Op verzoek kon de Startnotitie ook op papier verzonden worden. Op deze manier kunnen ook belangstellenden buiten het grondgebied van de betrokken gemeenten de informatie tot zich nemen.

Een groot aantal van de suggesties van de inspreker heeft betrekking op de Rijksweg A7. Aanpassingen aan de A7 maken geen onderdeel uit van de plantuitwerking Afsluitdijk. Ambities en maatregelen voor de verbetering van verkeer, recreatie en toerisme, zoals de inspreker die suggereert, worden opgepakt door de regio. Daartoe zijn provincies en gemeenten het samenwerkingsverband de Nieuwe Afsluitdijk aangegaan.

Als bij de werkzaamheden stoffelijke resten van oorlogsslachtoffers worden aangetroffen, dan zal dit aan de politie worden gemeld, en zullen de resten op grond van de conventie van Genève door het Ministerie van Defensie of een bevoegde instantie uit het land van herkomst geborgen worden.

### **3.7 vissersvereniging 'Ons Belang'**

#### **Registratienummer zienswijze**

11.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker geeft aan dat het nog onbekende beleid van het ministerie van Economische Zaken ten aanzien van visvrije zones rondom vismigratielocaties de

visserij enorm kan beïnvloeden. Zo gaan de vissers er vanuit dat vernieuwing in de spuikommen een verbod op vissen zal inhouden. De inspreker verzoekt om bij de effectbeoordeling daarom uit te gaan van de meest negatieve referentiesituatie met betrekking tot de visserij, een zogeheten 'worst case scenario'. Daarnaast geeft de inspreker aan dat er momenteel 89 vergunninghouders zijn die op de Waddenzee naar garnalen mogen vissen. In het Startdocument Planuitwerking Afsluitdijk zijn er slechts 50 genoemd.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Het aangegeven belang van vissersvereniging 'Ons Belang' wordt betrokken bij de planuitwerking door in kaart te brengen welke gevolgen verschillende pompvarianten hebben op visserij. Het is daarbij overigens niet de verwachting dat de verschillende varianten, zoals die binnen de oplossingsruimte van het Startdocument passen, heel verschillend zullen uitwerken voor de visserij. Het MER zal nader op de belangen van de vissersvereniging ingaan. Daarbij zal het door de inspreker genoemde aantal vergunninghouders worden meegenomen

### **3.8 Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier**

#### **Registratienummer zienswijze**

12.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker stelt vast dat voor de planuitwerking wordt uitgegaan van de nu geldende overschrijdingsnorm en verwelkomt het besluit om pompen aan te brengen in Den Oever.

De inspreker vraagt aandacht voor zorgvuldige aansluiting Afsluitdijk op primaire waterkering dijkkring 12 bij Den Oever. Bovendien draagt de inspreker drie aandachtspunten aan voor het project Dijkversterking Den Oever en de planuitwerking Afsluitdijk, namelijk om de havendammen bij Den Oever wel binnen scope te laten vallen, rekening te houden met een overlap in de uitvoeringsplanning in 2017, en om de Richtlijnen Ruimtelijke Inpassing die opgesteld worden voor dijkversterking Den Oever meenemen bij opstellen van het Masterplan.

Volgens de zienswijze leidt het plaatsen van pompen tot een verminderde doorstroming en daarmee tot een andere peildynamiek in het IJsselmeer. De inspreker ziet graag een beoordeling van de effecten van pompen op de peildynamiek in het IJsselmeer. Verder wordt in deze zienswijze aangegeven dat het projectplan Vispassage Den Oever nog niet definitief is en dus misschien niet opgenomen moet worden in referentiesituatie.

De inspreker zet de huidige intensieve samenwerking graag voort.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is intensief betrokken bij de planuitwerking. Het Rijk hoopt deze samenwerking onverminderd voor te zetten. Het is goed om te vernemen dat het Hoogheemraadschap het besluit verwelkomt om pompen aan te brengen bij Den Oever. Deze pompen zijn nodig om de huidige peildynamiek in het IJsselmeer tot ten minste 2050 te kunnen handhaven, ondanks de stijgende zeespiegel en de hogere piekafvoeren vanuit het achterland. Aangezien daarmee de huidige situatie wordt voortgezet worden geen effecten verwacht op de peildynamiek van het IJsselmeer en daarmee verbonden waarden en belangen.

In de planuitwerking zal aan een goede aansluiting op de dijkversterking in Den Oever aandacht besteed worden, zowel ten aanzien van de waterbouwkundige zaken, als de beeldkwaliteit. Voor de beeldkwaliteit stellen Rijk en regio een Masterplan Beeldkwaliteit op. In het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit wordt, in het kader van de regionale ambities en de aansluiting van beide waterkeringen, ingegaan op de ruimtelijke relatie tussen Den Oever en de Afsluitdijk. Bij het opstellen van het Voorlopig Masterplan zijn ook de stakeholders betrokken in de stakeholdersbijeenkomst van 3 oktober 2013. Wat betreft de waterbouwkundige aansluiting en de ruimtelijke aansluiting zal het gesprek worden voortgezet.

De havendammen hebben op dit moment voor RWS meerdere functies: geleiding van de spuistroming, afscherming van golven voor in- en uitvarende schepen en ze maken als voorliggende golfbreker onderdeel uit van het systeem van de waterkering. RWS wil de havendammen in functie houden voor de stroomgeleiding en de afschermende werking voor de scheepvaart. Met betrekking tot de kerende functie wordt dit de komende periode in zijn geheel bezien: de golfbrekende werking van de havendammen in relatie tot de kerende functie van het spui- en schutsluiscomplex. Het is hierbij denkbaar dat de dammen hun functie verliezen als formeel onderdeel van de waterkering. Het is op dit moment niet mogelijk een uitspraak te doen of de dammen hun kerende functie behouden en zo ja voor welke norm. Uiterlijk juni 2014 kan die duidelijkheid wel gegeven worden. RWS zal het Hoogheemraadschap lopende de variantenafweging op de hoogte houden van de stand van zaken.

Voor het bepalen van de effecten op de vispasseerbaarheid wordt wel rekening gehouden met de realisatie van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water, zoals ook benoemd in het Stroomgebiedbeheerplan voor de Rijndelta (2009-2015). Bij het bepalen van de effecten tijdens en na afloop van de werkzaamheden voor versterking Afsluitdijk en vergroting waterafvoercapaciteit (vanaf 2021) wordt er daarom van uitgegaan dat de vispassages en zoutwaterafvoersystemen gerealiseerd zijn en visvriendelijk sluisbeheer wordt toegepast.

### **3.9 Stichting het Blauwe Hart**

#### **Registratienummer zienswijze**

13.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker pleit voor een spuiregime dat de vispassage optimaliseert en het uitspoelen van zoetwatervis minimaliseert. De inspreker geeft aan dat het principe 'spuien als het kan, pompen als het moet' te beperkt is ingestoken. Volgens de inspreker dient het Rijk bij het onderzoek naar spui mogelijkheden en het spuiregime ook rekening te houden met natuurbelangen, zoals vispasseerbaarheid. De inspreker verzoekt om vispasseerbaarheid onderdeel te maken van het MER.

De inspreker verzoekt bij Kornwerderzand een totaal ontwerp voor sluisen, sluisbeheer en de vismigratierivier op te stellen. Tevens verzoekt de inspreker een visie voor herstel van het IJsselmeer en Markermeer in de eerste fase van de planstudie te formuleren, en onderzoek te doen naar de betekenis van het gebied voor de (trek)vogels die hier verblijven. Voor de effecten van de zoetwaterpuls moet ook aanvullend onderzoek plaatsvinden.

De inspreker verzoekt een ambitie op te stellen voor en onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor stromings- en getijdenenergie bij de verkenning naar montage en gebruik van pompen.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Vismigratie is geen onderdeel van de opgave van het project Afsluitdijk, dat tot doel heeft de waterveiligheid en waterafvoer te verbeteren. Wel zijn er andere projecten van Rijkswaterstaat en de regio gericht op de verbetering van de vispasseerbaarheid. Vispasseerbaarheid wordt derhalve in diverse trajecten versterkt. De raakvlakken daartussen worden geborgd. Een totaalbeeld van vispasseerbaarheid maakt onderdeel uit van de effectbeoordeling in het MER van de planuitwerking Afsluitdijk.

In de planstudie wordt uitgegaan van de huidige peildynamiek op het IJsselmeer. Aangezien daarmee geen verandering plaats vindt ten opzichte van de huidige situatie worden geen effecten verwacht op (trek)vogels. Er is dus geen reden om een visie op het IJsselmeer en Markermeer op te stellen. Wel zal het Masterplan IJsselmeer-Markermeer, dat begin 2014 beschikbaar komt, in de planuitwerking worden meegenomen.

In de planuitwerking zal onderzocht worden of en hoe de zoetwaterpuls wezenlijk verandert bij de inzet van pompen.

### **3.10 Erfgoed Heemschut**

#### **Registratienummer zienswijze**

14.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker ziet in het startdocument een goede aanzet voor het meewegen van cultuurhistorie. Enkele opgaven en aandachtspunten worden benoemd tot behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit en er is een Kwaliteitsteam Afsluitdijk dat in verschillende fasen van het planvormingsproces meedenkt en adviseert over de ruimtelijke beeldkwaliteit.

Toch dient in de planuitwerking wel met een groter detailniveau in beeld te worden gebracht welke waarden aanwezig zijn en wat de effecten zijn van de ruimtelijke voornemens op deze waarden. Bond Heemschut is altijd bereid mee te praten en te denken in elke fase van de planontwikkeling.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Dank voor de bevestiging dat de planuitwerking op de goede weg zit voor cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit en voor het aanbod om mee te praten en te denken. Zoals in het Startdocument aangegeven, zijn de thema's ruimtelijke kwaliteit, landschap, cultuurhistorie en archeologie onderdeel van de komende planuitwerking. Dit houdt in dat de effecten op de Rijksmonumenten in kaart worden gebracht. De cultuurhistorische waarden zijn inmiddels geïnventariseerd en beschreven in het Witteveen+Bosrapport 'Beschrijving landschap en cultuurhistorie, Afsluitdijk' van 15 maart 2013. Dit rapport kan desgewenst opgevraagd worden bij Rijkswaterstaat. Daarnaast wordt in het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit ingegaan op ruimtelijke kwaliteiten van de Afsluitdijk in verleden en heden.

### **3.11 Windpark Fryslân**

#### **Registratienummer zienswijze**

15.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker verzoekt om bij de planuitwerking van de Afsluitdijk, rekening te houden met de ontwikkeling van Windpark Fryslân, waarbij een windmolenpark in het noordelijk deel van het IJsselmeer komt. In de huidige plannen van het windpark loopt de elektrische infrastructuur vanaf het windpark naar het transformatorstation op Breezanddijk en vanaf Breezanddijk over de Afsluitdijk naar het bestaande hoogspanningsnet. De inspreker geeft aan dat het hierbij wenselijk is om de kabels in de dijk te kunnen leggen vanuit kostenefficiëntie.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Tijdens de planuitwerking is er contact met Windpark Fryslân BV, om te bespreken welke belangen spelen en of daarmee rekening kan worden gehouden en of eventueel win-win situaties kunnen worden bereikt.

### **3.12 Wetterskip Fryslân**

#### **Registratienummer zienswijze**

16.

#### **Samenvatting zienswijze**

Wetterskip Fryslân vraagt tijdig overleg te voeren om overeenstemming te bereiken over de overgangsconstructie tussen de te versterken Afsluitdijk en de primaire waterkeringen van dijkkring 6, de dijkkring bij Friesland en Groningen.

De inspreker geeft aan content te zijn met het principe 'spuien als het kan en pompen als het moet'. De vraag naar mogelijkheden voor vismigratie wordt door de inspreker onderschreven, zolang de zoetwatervoorziening die het IJsselmeer aan Noord-Nederland verschaft, gehandhaafd blijft. De inspreker vraagt de zoetwaterinlaat te allen tijde ongestoord te laten.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Behoud van bestaande functies is uitgangspunt bij de planuitwerking (Startdocument, hoofdstuk 3). Het leveren van zoetwater in de huidige kwantiteit en kwaliteit voor verschillende maatschappelijke functies is een van de uitgangspunten die in de planuitwerking is opgenomen. Daarnaast komt de zoetwaterfunctie van het IJsselmeergebied tevens terug in een van de doelstellingen uit het Nationaal Waterplan en in het Deltaprogramma.

Over de aansluiting van de te versterken Afsluitdijk en de primaire waterkering van dijkkring 6 zal contact met u worden gezocht. Naast de waterbouwkundige aspecten is ook de ruimtelijke inpassing en aansluiting van belang. Daartoe stellen Rijk en regio een Masterplan Beeldkwaliteit op. In het Voorlopig Masterplan Beeldkwaliteit wordt in het kader van de regionale ambities en de aansluiting van beide waterkeringen ingegaan op de ruimtelijke relatie tussen de Friese kust en de Afsluitdijk. Bij de verdere planuitwerking wordt het Wetterskip betrokken.



### **3.13 De heer de Boer**

#### **Registratienummer zienswijze**

17.

#### **Samenvatting zienswijze**

De inspreker verzoekt de Afsluitdijk niet volgens de huidige deltanormen te dimensioneren. Volgens de inspreker zijn de huidige dijken en dammen in Nederland overgedimensioneerd. Zo hebben de met een grasmat beklede dijken, volgens de inspreker, al onvoorstelbaar grote sterkte door de worteldradenmat die zich onder het gras schuilhoudt. De gehanteerde dimensionering van Nederlandse dijken en dammen zou gedaan zijn op een principiële onjuiste dijkdoorbraakverklaring.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

Voor de Afsluitdijk gelden de veiligheidsnormen voor primaire waterkeringen, zoals vermeld in artikel 2.2 van de Waterwet. Aan deze veiligheidsnormen dient de beheerder, in dit geval het Rijk, zich te houden.

Zoals vermeld in het Startdocument is, bij de Tweede Landelijke Toetsing van de primaire waterkeringen (2006) gebleken dat de Afsluitdijk niet meer voldoet aan de wettelijk gestelde veiligheidseisen. De hoogte en stabiliteit zijn onvoldoende en de grasbekleding op de kruin en het binnentalud is onvoldoende erosiebestendig. Het kabinet heeft eind 2011 een voorkeursbeslissing genomen, door vaststelling van de Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk. De planuitwerking van de versterking Afsluitdijk, zal daarom uitgaan van de wettelijk vastgestelde veiligheidsnormen.

### **3.14 De heer W.A. de Herder**

#### **Registratienummer zienswijze**

19.

#### **Samenvatting zienswijze**

Betwijfeld wordt of het beschikbare budget van circa €600 miljoen toereikend zal zijn voor de versterking van de dijk en kunstwerken. Deze zienswijze is tijdens de ter visie legging van de Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk ook door de inspreker ingediend.

Daarbij vraagt de inspreker zich af of het verantwoord is zoveel middelen ter beschikking te stellen, voor een oplossing tot halverwege deze eeuw. De inspreker vraagt het Rijk daarom een langetermijnvisie te hanteren en stelt een dijkverhoging (kruinhoogte 9,0 m + NAP) voor in combinatie met stormvloedkeringen bij Den Oever en Kornwerderzand en een gemaal in de knik bij Kornwerderzand of in de spuiccomplexen zelf.

#### **Standpunt Minister van Infrastructuur en Milieu**

In de Nota van Antwoord behorend bij de Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk is aangegeven dat de kosten van het versterken van de Afsluitdijk op een gestandaardiseerde wijze bepaald zijn, passend bij de verkenningsfase waarin het project zich toen bevond. Voor de overslagbestendige dijk en de renovatie van de civieltechnische kunstwerken kwam de raming neer op circa € 600 miljoen. Dit maakt onderdeel uit van de begroting van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Tijdens de verdere planuitwerking, zullen de varianten worden getoetst aan het taakstellende budget. Naar verwachting zal het budget toereikend zijn om de Afsluitdijk en de kunstwerken veilig te stellen.

In de Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk is afgewogen dat een overslagbestendige dijk een verantwoorde keuze is, in vergelijking met onder andere een traditionele dijkverhoging. De kosteneffectiviteit is in beeld gebracht in de daartoe opgestelde kosteneffectiviteitanalyse van het Centraal Planbureau.

Zoals vermeld in hoofdstuk 3 van het Startdocument, wordt hierbij gewerkt volgens adaptief deltamanagement. Dit betekent dat een gefaseerde aanpak wordt gehanteerd, waarbij de eerste stap uitgaat van een tijdshorizon tot halverwege deze eeuw. Op deze manier is het mogelijk in te spelen op de toekomstige ontwikkeling van het klimaat, de stijging van de zeespiegel en van de op dat moment beschikbare technieken. Daarnaast worden de kosten gespreid over een langere periode en kan halverwege de eeuw beter aangesloten worden op de dan levende maatschappelijke wensen. De keuze voor een overslagbestendige dijk is vastgelegd in de voorkeursbeslissing en staat nu niet meer ter discussie. Evenwel behoort een beperkte verhoging van de dijk wel tot de oplossingsruimte, zoals de Startnotitie aangeeft.

De keuze voor het aanbrengen van pompen in het spuicomples in Den Oever staat niet meer ter discussie. Wel worden in de planuitwerking bij de schutsluizen keringen in de buitenhaven meegenomen, conform het voorstel van de inspreker.



Bij het beoordelen van de varianten en de oplossingsruimte wordt bekeken of het ontwerp op den duur gemakkelijk aangepast kan worden op toekomstige veiligheidseisen. Dat geeft een beeld of de investeringen ook op de lange termijn zinvol zijn.



## Bijlage A      Lijst van zienswijzen

<b>Nr.</b>	<b>Indiener</b>	<b>Paragraaf</b>
1	Zuiderzeehaven	3.1
2	Gemeente Urk	3.1
3	Regio Zwolle	3.1
4	Provincie Overijssel	3.1
5	Provincie Drenthe	3.1
6	IB Boorsma b.v.	3.2
7	Stichting Tidal Testing Centre	3.3
8	Stichting Kornwerderzand 'Kazemattenmuseum'	3.4
9	Dorpsbelang Kornwerderzand	3.5
10	W. Draisma	3.6
11	Vissersvereniging ons belang	3.7
12	HHNK	3.8
13	Stichting het Blauwe Hart	3.9
14	Erfgoed Heemschut	3.10
15	Windpark Fryslân	3.11
16	Wetterskip Fryslân	3.12
17	Dhr. De Boer	3.13
18	Provincie Fryslân	3.1
19	Dhr. W.A. de Herder	3.14





Dit is een uitgave van

## **Rijkswaterstaat**

Kijk voor meer informatie op  
[www.rijkswaterstaat.nl](http://www.rijkswaterstaat.nl)  
of bel 0800 - 8002  
(ma t/m zo 06.00 - 22.30 uur, gratis)

December 2013 | ON1213LL031